

Маџија Бећковић

Αξιος!

Речено је да би свако ко говори о поезији требало најпре да се извини. То би, поготово, морао да учини онај ко о поезији говори у Жичи. За то извињење довољно је и слово Ж, та круна међу словима којом су крунисани и наши краљеви и златопечатана Жичка хрисовуља.

Кад сам пре 40 година упознао Рајка Петрова Нога, он већ беше изабрао свој живот, а не беше песме ни његове ни туђе коју није знао напамет. Тада је само Бог знао да ћу у Дому спаса и српског крунства, на удостојењу овог песника Херцеговца за новог Жичког венцоносца имати радост да га заједно с вама поздравим са Αξιος!

И на ово славље, и на свето Преображење, бацају сенку прилике у којима живимо. Изгледа да никад није био актуелнији почетак песме „Рајко војвода и Маргита ђевојка”: „Још зорица не забијељела / А од дана ни помена нема”. Баво очигледно још није изиграо коло над Србијом. Зато би и Рајка Нога и нас нека данашња Маргита ђевојка која иде боса по Косову или можда по Херцеговини могла прекорети – говорећи: „Српска раја свуд светско подножје / Намастири светске поспрдице.” И подсетити – а кад беше Дука од Требиња, кнез песника српскога језика, ми ти за њих ни чујали нисмо, а камоли очима гледали.

Као од Сријема Рајко и Рајко од Херцеговине могао би јој одговорити не само шта ће коме учинити Рајко, шта ли себи, шта ли белом свету, него шта данас уопште може чинити поезија у непесничкијем од

свих времена, кад је песничка реч омаловажена и ућуткана а људска права поезије угрожена више него ичија.

Уз још једно извињење, допустите да онај који је започео ову замишљену расправу с Маргитом Ђевојком, ту расправу у име ни кривог ни дужног Рајка Петрова Нога и настави. Ако су у песми „Рајко војвода и Маргита Ђевојка” сабрани јунаци из свих векова, с не мање права можемо и ми бар овде на Жичком духовном сабору сабрати песничку сабраћу, знајући да су у вечности поезије сви песници вршњаци и савременици.

Зато почуј Маргита Ђевојко! Када беше Дука од Требиња, кнез песника српскога језика, тада беше на гласу песника по нашијем редом градовима, а све бољи један од другога. Неке ћу ти по имену казат...

На ономе славном Хиландару, онде беше Немањићу Саво, са духовним својим синовима, Тодосијем и Доментијаном. Беше њима хиљаду година! А у оној Жичи седмовратој, крунисани Стефан Првозвани, Првозвани и Првовенчани. И са њиме редом псалмопојци са светијем Жичким златоустом. На Крушевцу славословијаше слово љубве Стефан Лазаревић, а у оној белој Љубостињи, везијаше сестра Јефимија. А у славној Рачи покрај Дрине светлосац Венцловић Гаврило, а крај Дрине, близу Бијелине, видиоче Филипе Вишњићу. А онамо намо на Цетињу грмијаше Пустињак цетињски с учитељем Чубром Чојковићем и са стрицем Петром Пресветијем. А на оној гори Стражиловој лакокрили Радичевић Бранко, а у славном граду Новом Саду сновхваташе од Змаја Јоване. На чувеном брегу Вршачкоме ревноваше Јоване Стерија. У Сомбору на бијелој кули чудочинац Костићу Лазаре. У ономе граду Темишвару кликтијаше Црњански Милоше. На тврдоме мостарском камену стиховаше Алекса Шантићу, а на оном Горњем Милановцу чароваше са браћом Момчило. А на старој тврђави медунској перовођа Марко Миљанове. А на морској пени у Приморју град грађаше Стефане Љубиша. А на Шапцу, граду чувеноме, језикаше Станислав Винавер. А на Чачку Дисе Владиславе, на Ваљево граду ваљаноме, небесанка именом Десанка. Из Кистања крај книнске тврђаве гласкаше се Мирко Королија, а на оном Равноме Котару, деснописац Владане Десница, мио сине Јанковић Стојана. Са Змијања поља широкога запеваше Кочић Петрашине. У Топлици, у граду Прокупљу, беше гласни Драинац Радојко. А на оној ћуприји на Дрини, столоваше маг Иво Андрићу. На стојноме граду Београду, беху многи славни песмопојци. Онде беше Војислав Илићу, онде беше Милане Ракићу, онде беше Растко Петровићу, онде беше Пандуровић Сима, онде беше Бојић Милутине...

Онај ко би ову ређалицу продужио с онима који су променили светом и у вечност поезије се уписали у наше дане могао би наставити и овако...

А у Нишу, у нишкој тврђави, ватроноша Бранко Миљковићу. Са онога поља кнешпољскога огласи се Скендер Куленовић. У Бјелуши, поред града Чачка, онде беше млад вулкан Бранчило, а на оном равном Драгачеву, беше нови Бранко Мач прозвани. У престоном граду Београду играше се Радовић Душане и чараше Попа Василије и појаше Иване Лалићу са смиреним Христићем Јованом.

Сви су били па су преминули, сам остаде на Вождовцу Рајко. Али духовне победе које су извојевали извојеване су једном заувек. И ту се разликују судбине два Рајка, онога од Сријема и овог од Борија. Лакше је бити јунак на бојном пољу него на белом папиру. И нема веће храбрости од оне која се показује у поезији.

Велика поезија је, можда, једино право извињење за постојање једног народа. Поезија је једна од главних ставки у пословима нашег спасења. Зато порицање поезије и вере значи гашење светла у души једне нације. Лишавање неба и горњих светова без којих нема високих песмотвора. Зато је на ту свећу толико насртано током последње деценије. Вера у поезију је најлепша песма српскога народа. Зато је одбрана поезије и одбрана вере наша последња дужност.

„Мало сам се занео, ма у своје!”, написао је Сима Милутиновић Сарајлија. И Рајков Петров Ного је Сарајлија бар колико и Сима, и занео се у своје али не колико Сима, држећи свој занос под недреманим оком. У време које није много марило за форму, нашао се један за кога се чинило да према форми има најмање обавеза, да форми укаже највеће поверење. И на поверење форма је узвратила поверењем. Тако је Рајко Ного нашао за себе капу. И мада форма нема народности, није без неке говорено о народности форме. Рајко Петров Ного је после Јована Дучића и Алексе Шантића најизведенији и најподвезанији песник који нам је стигао из Херцеговине, најненатруњенијег извора и постојбине српскога језика. И ја га овде, у Жичи, уз вашу љубав поздрављам са Αξιος!

Преображење Господње 2003. године